

לא חוזרים ללימודים? צפו לנזקים חברתיים

הגברת אתי רוזנצוויג, 'קריאת כיוון', מאבחנת דידיקטית ומנחת הורים, מנסה לאמוד את הנזקים החברתיים שייגרמו מאי חזרתם של ילדים למשפחות בסיכון ללימודים.

"לא נעים לראות גן סגור

ופחות נעים לראות גן פתוח כשהילדה לא נמצאת בו..."

אף אחד לא מתכוון להחרים, ליצור הדרה או לא לאפשר לילדים מסוימים לחזור מאי שגרת קורונה לשגרת קורונה אחרת. אלו הנתונים השמיימיים בראש ובראשונה וללא ספק אך הדרתם של הילדים למשפחות בסיכון מן הלימודים יוצרת התמודדות חברתית מורכבת מאוד. קחו את שירה, בחורה מדהימה מאותגרת ומתמודדת שחיבת להישאר בבית כיוון שלאחותה הצעירה יש קרוהון. היא חשה בכלא מתמשך, לא יכולה לצאת לנשום אוויר צח וקל וחומר שאינה יכולה לפגוש חברה אפילו ממרחק חמישה מטרים (ועוד בגיל ההתבגרות, הגיל בו מעדיפים את החברות על פני משפחה). כל יציאה לרחוב עלולה לסכן את אחותה חולת הקרוהון, המתח במשפחה גבוה מדי וניתן להבין. אבל כעת, כאשר הלימודים מתחדשים והיא עתידה להישאר בבית הרי שגם היא בסטטוס של חולה כרגע. שירה בחורה אנרגטית, חברותית, דג במי החברה, ובשבילה לדעת שכולן מחזקות את המעגלים והיא לא שם זו תחושה מאוד קשה, למרות העובדה ששכלית היא יודעת כי היא ממלאת את הנדרש ממנה.

הסיפור של אלישבע אולי מורכב אפילו יותר, היא רק בת חמש, הקטנה בבית, מעליה אחים גדולים יותר, כך שגם בבית אין לה את 'קבוצת השווים', אביה עבר אירוע לבבי והוא בהחלט בקבוצת סיכון. אלישבע זקוקה לחברה תואמת גיל. כשמתחילים לדבר בבית על קורונה, היא מיד אומרת שכואב לה הראש, וכשבאים עם שם לתפילה, ודיווחים על הדרדרות או מוות לא על אף אחד מישראל, היא ישר "לא מרגישה טוב". אלישבע זקוקה לגן, אבל היא לא תוכל להיות שם כשכולם יתחילו. היא אפילו, לא אמורה להבין את הסכנה היתרה שבבית, וגם לא רוצים לחשוף אותה למתחים נוספים, עם רגישות היתר שלה. מורכבות, כבר אמרנו?! אילו רק שתיים מתוך ילדים רבים הגדלים במשפחות בסיכון. ביומיום אין לסיכון הזה כל השפעה על חייהם, אבל כעת...

מה עובר על הילדים שרואים את כל חבריהם צוברים חוויות חדשות והם מדשדשים מאחור?

"אני, למרות היותי סבתא ב"ה, זוכה להיות גם 'תלמידה' ולמסלול הלמידה הנוכחי, נרשמתי והתחלתי ללמוד בתחילת שנה זו. כעת, בשל משבר הקורונה יש שיעורים המתקיימים מרחוק 'בזמן אמת'. אף אחת מנשות הקבוצה לא רוצה להחמיץ, ולהרגיש 'בחוץ'. מעבר לתוכן החשוב, להשקעה הכספית, לערך המהותי הנלווה, הפן החברתי, הצורך של הלהיות ביחד, חשוב ונותן תחושת לכידות, חוויה משותפת, שייכות, תהליך משותף. אם אני בגילי מרגישה ככה, קל וחומר ובלי השוואה בכלל, כשמדובר בילדים, נוער, מתבגרים, המגבשים את הזהות שלהם באמצעות אינטראקציות עם הסביבה. חוני המעגל כבר היה זה שאמר: 'או חברותא או מיתותא'. כלומר, הצורך החברתי הוא מרכזי אצל האדם, גם ללימוד התורה שמשותפת בצוותא וגם לצרכים חברתיים ראשוניים.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, מאסלו, הפסיכולוג האמריקאי שארגן את צרכי האדם בפירמידה שנחשבת למדרג הצרכים, מדבר גם הוא על הצורך בשייכות כצורך רגשי ראשוני ובסיסי אחרי הצרכים הפיזיולוגיים כמו אוכל, שתיה והגנה. כלומר, ילד, בטבעו, אמור להיות מחובר, קשור וחווה את בני גילו. כשכולם בבית זהו הסטטוס - הנפש משלימה עם המציאות באופן קל יותר. אגב, גם במציאות זו אני מעודדת אימהות (ובראשונה את עצמי) ליזום טלפונים בין הילדים לחברים, לאפשר להם להיות בקשר על פי התקנות וההוראות ולשמר אינטראקציות חברתיות".

"כל אלו נכונים לתקופה בה כל בני הגיל נמצאים בבית, אך בתקופה אחרת - בה כולם הולכים למוסדות ורק ילד כזה או אחר צריך להישאר בבית, הנפש מתנגדת בכל תוקף. תחושת הבדידות היא נוראה, אבל אצל מתבגרים היא קריטית ויכולה לפגוע ולהזיק להתפתחותם לאורך זמן. אם הרכבת יורדת מהפסים, לעיתים, היא מתקשה לעלות עליה חזרה. והסלוגן שלי למוגנות 'כי מניעה עדיפה מכול טיפול' נכון גם לתחום החברתי".

"מה ירגישו ומה יחוו ילדים שאכן יאלצו לראות גן פתוח והם בחוץ? בדידות, ייאוש, תחושה של 'לא רואים אותי, אני שקוף', כעס, תסכול, קנאה (בטח החברה הכי טובה שלי מתחברת עכשיו עם שרי שתמיד קצת רצתה אותה), ייאוש ועוד. לא כל הרגשות צפויים לבוא בבת אחת ולא כל ילד יחווה את כולם אך מדובר בהחלט ברגשות שעלולים לעלות.

במצב כזה יכולים ילדים ומתבגרים לצבור פערים וקשיים שהחלו כולם על רקע הלימודים בהם לא השתתפו. אגב, אני חושבת שהמשפט: 'העני נהיה עני יותר' מתאים גם לכאן. ובאופן פרדוקסאלי, לילדים החברותיים אני פחות דואגת, הם, לרוב ימצאו דרכים להנכיח את עצמם אך על הילדים שגם כך נוהגים להיות בצל, להימנע מפעילות חברתית ולהתכנס בשעת לחץ, יש לתת את הדעת עוד יותר. לא לאפשר בידוד ולעשות בצורה יצירתית, עדינה, רגישה וחכמה את המיטב בשביל שלא יהיו נזקים נלווים מצטברים.

כל עוד המציאות אינה משתנה תפקיד הורים שילדיהם אינם יכולים לצאת מן הבית לעשות לפחות את המעט שביכולתם ולהקשיב, להכיל, לאפשר שיח פתוח ולהסביר ככל הניתן את המצב (בצורה מותאמת גיל, רמה, קושי ואתגר), כמו כן עליהם לעשות הכל כדי שהילדים יישארו חלק מהמערך החברתי. לדוגמא: שותפים בטלפון פתוח, מאזינים להקלטות שיעורים ונוטלים חלק פעיל בכתיבת מכתבים ותקשורת חיה ככל הניתן".

